

Monumentnummer*: 532427

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 15 juli 2016
Kadaster deel/nr 82789/118

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Utrecht	Utrecht	Utrecht

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Utrecht	U			2196

Omschrijving**

Cluster 46. Kanon- en Flankkazemat / Bomvrij gebouw.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

KANON- EN FLANKKAZEMAT / BOMVRIJ GEBOUW aan de zuidwestzijde van Lunet III, als gemetseld en gedeeltelijk aardgedekt onderkomen voor logies, geschut en nabijverdediging. Bomvrije gebouwen zijn in zwaar, meestal gewelfd metselwerk uitgevoerde bouwwerken - vaak ook van gronddekking voorzien - die werden geacht bestand te zijn tegen inslagen van vijandelijk vuur. Er kunnen diverse functies in zijn ondergebracht, waaronder kazematten. Dit bomvrije gebouw maakt aan de buitenzijde deel uit van de bakstenen omwalling van het werk, maar is hoger opgemetseld. Kazematten zijn gesloten, bomvrije ruimten, gewoonlijk uitgevoerd in steen of beton, die zijn ingericht voor het operationeel opstellen van geschut en/of andere vuurwapens. Kazematten zijn daarom voorzien van een of meer, al dan niet afsluitbare en/of gedekte schietgaten. Kazematten kunnen zelfstandige defensieve werken zijn, maar ook kunnen ze deel uitmaken van een groter werk, zoals een fort. Flankkazematten zijn gewoonlijk onderdeel van de flanken van verdedigingswerken en ze dienen in het bijzonder voor het geven van flankerend vuur langs een linie. De flankkazematten van de lunetten te Utrecht hebben bijna alle hun grootste lengte evenwijdig met een deel van de keel en zijn daar - aan de keelzijde van het werk en dus niet in de flank - voorzien van schietgaten. De kanon- en flankkazemat / het bomvrij gebouw op Lunet III vormt hierop een uitzondering: De flankzijde van de kazemat is veel groter dan bij de andere kazematten omdat er oostelijk van de flankkazemat opstelplaatsen voor (flankerend) geschut in de gevel zijn uitgespaard.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Omschrijving

KANON- EN FLANKKAZEMAT / BOMVRIJ GEBOUW aan de zuidwestzijde van Lunet III en overhoeks in de plattegrond gesitueerd. Het bomvrije gebouw(1826) was bestemd voor 'logies en berging van projectielen', was remise voor kanonnen en was voorzien van schietgaten om verdediging te faciliteren. Het bouwwerk is enigszins spiegelbeeldig ten opzichte van de flankkazemat / het bomvrij gebouw op het noordwestelijk bastion gelegen en ze vormen min of meer elkaars pendanten. De kazemat laat zich van de buitenzijde van het werk gemakkelijk herkennen aan een reeks verticale schietspleten aan de keelzijde en aan een drietal geschutsopeningen in de flank. De grootste lengte van het bouwwerk ligt - anders dan bij alle andere bomvrije gebouwen op de lunetten te Utrecht -aan de flankzijde, waar zich de drie geschutsopeningen bevinden. De scherpe hoeken van het muurwerk hellen iets achterover en zijn voorzien van natuurstenen blokken. De vier toegangen bevinden zich aan de naar het centrum van het werk gerichte zijde en bestaan uit getoogd metselwerk, waarin dubbele houten deuren. Het interieur bestaat uit enkele uit zwaar, gewelfd metselwerk opgetrokken, parallelle ruimten die onderling zijn verbonden; de ruimten geven uit op de drie getoogde schietgaten / geschutsopeningen aan de flankzijde, respectievelijk op de spleetvormige schietgaten aan de keelzijde. Er zijn nog diverse interieuronderdelen of resten en sporen daarvan aanwezig.

Waardering

De KANON- EN FLANKKAZEMAT / het BOMVRIJ GEBOUW op het zuidwestelijk bastion van Lunet III is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het betreft hier een onderdeel van omstreeks 1825 als voorbeeld van een aardgedekt, bomvrij, op de bakstenen bekleding van Lunet III gebouwd hoekelement voor logies, berging en verdediging.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex en als pendant van de flankkazemat op het noordwestelijk bastion.

* Het onderdeel is representatief (karakteristiek) omdat het in verschijningsvorm de kenmerken vertoont die het toenmalige defensieve doel onderstrepen, maar het vertoont specifieke betekenis door de enigszins van het op de vier lunetten gangbare type afwijkende situering in de keelzijde van het werk.

* Het onderdeel is goed bewaard omdat het zich in vrijwel de toestand bevindt waarin het in de jaren '20 van de 19de eeuw verkeerde.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bomvrij militair object

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument